

המכללה לביטחון לאומי
מחזור מ"ו, 2018-2019

עבודה מסכמת

סמינר כלכלת ישראל במרחב הגלובלי

ארגונים כלכליים בינלאומיים

מגישים: דרור פרידלר, אליעז לוף

מנחה אקדמי: מר דוד ברודט

אפריל 2019

תוכן העניינים

1	מבוא
1	מנגנונים מולטיטרליים
3	קרן המטבע הבינלאומית - IMF
6	ארגון המדינות המפותחות (OECD)
10	סיכום
11	רשימת מקורות

מבוא

לארגונים כלכליים בינלאומיים נודעת חשיבות מרכזית בעיצוב הכלכלה העולמית בת ימינו. העולם הכלכלי עבר במאה ה-20 מהפכה רבתי אשר התבטאה בין היתר ממצרף של כלכלות השואפות לקיום משקים עצמאיים המגנים על עצמם מפני כלכלות מתחרות, לעולם כלכלי גלובלי בו הולכים ומיטשטשים הגבולות המדיניים. במחצית הראשונה של המאה ה-20 ספג העולם כולו מהלומות אנושות אשר בחלקן נגרמו כתוצאה מעולם שלא ידע להתמודד עם משבר כלכלי עולמי ולהבין לעומק את התלות ההדדית בין מדינות הסוחרות זו עם זו, מלוות כספים זו לזו ומשפיעות זו על זו הרבה מעבר למסגרת היחסים הפורמליים.

החל מסוף מלחמת העולם השנייה החל עידן בו ניתן לראות ייסוד של מערכים כלכליים גלובליים, הסדרים בינלאומיים, הסכמים ונורמות אשר אמורים לייצר מצב בו כללי המשחק בתחום הכלכלי העולמי יהיו נהירים וברורים ובכך להגן על היכולת הכלכלית של המדינות. תהליך זה נמשך עד היום בעולם בו הכלכלה הולכת והופכת למנגנון שהתלות שלו בגבולות מדיניים במגמת ירידה.

בעבודה זו תדון בהסדרים הכלכליים המולטילטרליים תוך התמקדות בשני ארגונים בולטים ובעלי חשיבות עולמית כדוגמאות לארגונים מסוג זה. ארגון ה-OECD וקרן המטבע הבינלאומית IMF.

מנגנונים מולטילטרליים

מטרתם הסדרים בינלאומיים העוסקים בתחומים כלכליים, כמו גם בתחומי חיים אחרים, היא הסדרת "כללי משחק" משותפים אשר המדינות החברות בהן לוקחות על עצמן בתחום מסויים.

מנגנונים שכאלה החלו לצמוח בעיקר בתום מחלמת העולם השנייה על רקע היערכות הכוחות המדינתיים בעולם מדיני דו-קוטבי חדש. במחקר מנגנונים כאלה שייכים לזרם תיאורטי שנקרא **מולטילטרליזם**. באופן הבסיסי ביותר ניתן להגדיר מולטילטרליזם כפעולה בעלת מטרה משותפת של מספר מדינות עצמאיות (Keohane, 2006).

המולטילטרליזם משקף שילוב תיאורטי של גישה ניאוריאליסטית וגישה מוסדית במדע היחסים הבינלאומיים, באשר שיתוף הפעולה הייחודי המתבטא בגישה זו, המהווה ויתור מסויים של מדינה על יכולות פעולה עצמאיות לטובת מנגנון רב-לאומי, עשוי לנבוע בעת ובעונה אחת מנקודת השקפה תחרותית מזה ומשתפת פעולה מזה (Caporaso, 1992).

הגדרה זו מספקת הבנה של הרעיון בכללותו. הגדרה כללית, אך מאובחנת יותר, ניתנה על ידי ג'ון רג'י אשר הגדיר את המולטילטרליזם כ"תצורה מוסדית גנרית ביחסים בינלאומיים" (Ruggie, 1992, p. 571). הגדרתו של רג'י מצמצמת את ההגדרה של הראשונה בכך שהיא שמה את הדגש על התצורה המוסדית הקבועה של ההסדר. כלומר, אין מדובר רק בפעולה משותפת של מספר מדינות, אלא בהתארגנות מוסדית מתמשכת אשר יש לה כללים משלה. אבחנה זו היא בעלת חשיבות רבה, הואיל ויכול להתקיים מצב בו ישנה פעילות מולטילטרלית משותפת של מספר מדינות, אשר נובעת מאינטרס משותף, אך מבטאת התייחסות אד-הוק למצב מסויים. לדוגמא, הסכם ה-Joint Cooperative Plan of Action מיוני 2015 (המוכר כ-JCPOA) אשר נחתם בין חמש החברות הקבועות במועצת הביטחון יחד עם גרמניה (P5+1) לבין איראן, היווה מנגנון פעולה מולטילטרלי משותף. אך מראשיתו מדובר היה בהסדר זמני האמור לקבוע כללים לגבי נושא ספציפי אחד, במקרה זה, סכנת ההתגרענות הצבאית של איראן (Kerr, 2016).

לעומת זאת, התארגנות מוסדית קבועה למטרה מסויימת בה המדינות החברות משקפות אינטרס משותף באמצעות נוהלים מוסדיים לאורך זמן כעניין קבוע וללא מועד סיום, עשוייה להיקרא "משטר מולטילטרלי" (Ruggie, 1992). רג'י מוסיף כי בשונה מיחסים בילטרליים, על מנת שהתארגנות מוסדית כלשהי תיקרא מולטילטרלית עליה לכלול שלוש מדינות לפחות.

בשיח אודות ארגונים מולטילטרליים חשוב לעמוד על אבחנה בינם לבין אמנות בינלאומיות. אמנות הן כלי המעוגן בחוק הבינלאומי וברובן הגדול קוראות למדינות העולם להצטרף ולקבל על עצמן את עקרונות האמנה (Klabbers, 1996, pp. 10-14). הארגונים המולטילטרליים הכלכליים אינם כאלה, והם כוללים מספר מדינות מוגדר המחליטות להתאגד וליצור לעצמן כללים בתחום מסויים. לא בהכרח מוכנים הארגונים לקבל כל מדינה המעוניינת להצטרף כחברה בארגון, אשר מגדיר לעצמו ובעצמו את הליכי קבלת ההחלטות (Beck, 2000).

קרן המטבע הבינלאומית – IMF

ביולי 1944, רק מספר שבועות לאחר נחיתת כוחות מדינות הברית בחופי נורמנדי, התקיימה ועידה כלכלית בהשתתפות 44 מדינות במלון "מאונט וושינגטון" בברטון וודס, ניו המפשייר, ארצות הברית. מלחמת העולם טרם נסתיימה, אך בשלב זה היה כבר ברור מה תהיינה תוצאותיה. בשונה מהאופן בן נחתמו הסכמי השלום שסיימו את מלחמת העולם הראשונה, היה ברור למשתתפים כי יש למנוע מראש משברים כלכליים שעלולים להתרחש באירופה ובעולם כולו, ואשר עלולים לדרדר את העולם למצבים קשים ובלתי נסבלים, כפי שאירע בשנות ה-30.

בוועידת בטרון-וודס הוחלט על הקמת שני גופים בינלאומיים, או מולטילטרליים, בתחום הכלכלה העולמית. הבנק העולמי וקרן המטבע. בפרק זה בחרנו לעסוק בקרן המטבע כדוגמא לארגון כלכלי מולטילטרלי אשר קיים ומתפקד עד ימינו אלה ואשר השתנה עם הזמן ורוח התקופה. הארגון אינו חף מביקורת ונתייחס גם לצדדים אלה.

הקרן נוסדה באופן רשמי לאחר תום המלחמה, ב-27 בדצמבר 1945. כיום 188 מדינות חברות בקרן המעסיקה מנגנון בן יותר מ-2,600 עובדים מלמעלה מ-140 מדינות שונות (אגף הכלכלן הראשי, 2019).

קרן המטבע מחלקת את תולדותיה לחמש תקופות (International Monetary Fund, 2019):

1945 עד 1971 – תקופת שימור שערי החליפין. מדיניות זו שהיוותה בסיס מוצק לשיקום כלכלי לאחר מלחמת העולם השנייה ואפשרה, בעיקר לארצות הברית, להלוות כספים בשער ידוע אשר ערכו צמוד לזהב. מדיניות זו החלה לאבד רלוונטיות לאחר התייצבות כלכלית עולמית.

1972 עד 1981 – סוף עידן ברטון-וודס ופתיחת שערי החליפין לניהול עצמאי של המדינות. תקופה זו אופיינה בסיוע של הקרן להתמודדות העולמית עם משבר הנפט של שנות ה-70.

1982 עד 1989 – חוב עולמי. משבר הנפט הביא לחובות עולמיים כבדים אשר קרן המטבע נדרשה לסייע בהסדרתם.

1990 עד 2004 – קץ המלחמה הקרה. הקרן מסייעת בהצטרפות מדינות הגוש המזרחי וברית המועצות המתפרקת אל הכלכלה העולמית, לאחר מעבר חד וקשה של המדינות הללו מכלכלה קומוניסטית – ריכוזית למשק מופרט.

2005 ואילך – תקופת הגלובליזציה. שינויי מחירים, חובות מדינתיים ואתגרים נוספים בעולם גלובלי אשר מחייב גם את הקרן להיערך מחדש מול אתגרים שלא היו מוכרים בעבר.

הקרן אינה עוסקת רק בסיוע ומתן הלוואות אלא גם מהווה מקור מידע הנחשב מהימן לגבי מצב המשק העולמי, מתן תחזיות גלובליות וכן מתן חוות דעת על ביצועי המדינות בתחומים הכלכליים. לחוות דעת אלה השפעה רבה על יכולות המדינה לגייס הון ואף השפעה על תפיסת הציבור את המצב הכלכלי במדינה. ב-9 באפריל 2019 פרסמה הקרן את התחזית העדכנית ביותר ושם עידכנה כלפי מטה את תחזית הצמיחה של המשק הישראלי לשנת 2019, מ-3.5% בדו"ח שהתפרסם באוקטובר 2018 ל-3.3% בדו"ח הנוכחי. משמעות הדבר היא כי ישנה ירידה בתחזית הצמיחה של המשק הישראלי, וזאת בעיני גוף הנהנה ממעמד של מקור מהימן (פישר, 2019).

במהלך השנים וביתר שאת מאז תום המלחמה הקרה והעיסוק העולמי הגובר בתופעת הכלכלה הגלובלית, נמצאת הקרן באורח תדיר תחת מתקפה של כלכלנים, פוליטיקאים ואנשי אקדמיה, על כך שהקרן מהווה גורם אשר לא זו בלבד שלא באמת מסייע לכלכלות המתפתחות, אלא שהיא

תורמת להנצחת הפערים ויוצרת תלות של המדינות המתפתחות אשר אינה מאפשרת שינוי בר קיימא במצבן הכלכלי הרעוע. החוקר הקנדי מייקל צ'וסודובסקי מכנה זאת בקיצור "הגלובליזציה של העוני" וטוען כי הרפורמות אשר כופים גופים כמו קרן המטבע והבנק העולמי על המדינות המתפתחות בתמורה לסיוע הכלכלי, רק מדרדר את מצבן לטווח הארוך (Chossudovsky, 1999). המבקר הבולט ביותר של הקרן בתקופה זו של תחילת שנות ה-2000 היה ג'וזף סטיגליץ, מבכירי הבנק העולמי לשעבר וכלכלן זוכה פרס נובל. סטיגליץ דרש רפורמות מריחקות לכת בקרן. השתיים הבולטות שבהן היו תיעדוף ייעדים, ומתן הלוואות ללא נוסחה קבועה של צעדי הפרטה וסיוע בקבלת הלוואות במגזר הפרטי (Stiglitz, 2003).

הקרן מצידה אינה שוקטת על שמריה ופועלת לשינוי ועדכון שלה עצמה, וביתר שאת בעקבות הביקורת הנוקבת שהחלה סופגת החל מסוף שנות ה-90. על הצלחתן של הרפורמות, אשר צר המקום בעבודה זו מלפרטן, הדעות, כצפוי, חלוקות. צוות של ארבעה חוקרים פרסם מחקר מקיף וביקורתי ביותר על הקרן ב-1999, מה שנודע כדו"ח ג'ינבה הראשון אודות הכלכלה העולמית, ובו קריאה לקיום שורה של רפורמות מריחקות לכת בקרן ותיפקודה בזירה הכלכלית הבינלאומית (De Gregorio, Eichengreen, Takatoshi, & Wyplosz, An Independent and Accountable IMF, 1999). כעשרים שנה אחר כך בחנו הארבעה את התפתחות הקרן לאור הביקורת מ-1999, ומסקנותיהם בהחלט מעודדות ומציגות הבנה כי בעולם כלכלי המשתנה ללא הרף, גם מהותה ותפקודה של הקרן אינו יכול להישאר במצב קבוע ועליה להשתנות כל העת, הם מצביעים על מאמצי הקרן לאמץ הלך רוח שכזה. משימה מתמשכת, קשה ורבת אתגרים ומחייבת חשיבה יצירתית מתוך יכולת מעשית לביצוע שינויים (De Gregorio, Eichengreen, Takatoshi, & Wyplosz, 2018).

מנגד, ישנה גם כיום אסכולה ביקורתית הרבה יותר אשר טוענת כי למעשה לא השתנה דבר מהותי בעובדה המצערת כי פעולותיה של הקרן גם כיום מצמצמות את יכולת ההתפתחות של

הכלכלות החלשות לטווח הארוך ומנציחות את העוני והיעדר היכולת להחלץ ממנו במדינות מתפתחות רבות (Glasgow, 2019).

כך או כך, לקרן היה ועודנו תפקיד בינלאומי מכריע בכלכלה העולמית ויש לציין כי היא אינה נתפסת כגוף בעל אג'נדה פוליטית בהיבט המדיני. ככזו היא נהנית מאמינות גבוהה ומיכולת להשפיע ולתרום לטובת הכלכלה והצמיחה בעולם. לפחות על פי ראייתה.

ארגון המדינות המפותחות (OECD)

הארגון לשיתוף פעולה ופיתוח כלכלי (Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD), הוקם בשנת 1961 על מנת להגביר את שיתוף הפעולה הכלכלי בין מדינות החולקות ביניהן ערכים משותפים של דמוקרטיה ליברלית ותמיכה בעקרונות השוק החופשי. לאחר מלחמת העולם השנייה הוקם ארגון כלכלי לשיתוף פעולה **אירופאי** בצמוד לנאט"ו (Organisation for European Economic Co-operation, OEEC), שתפקידו היה לסייע ביישום תוכנית מרשל לשיקום היבשת שלאחר המלחמה. בשנת 1961 הוחלט לצרף לארגון מדינות מחוץ לאירופה ועל כן השתנה שם הארגון כך שלא יתייחס למדינות אירופה בלבד. עם מייסדי הארגון נמנו מדינות המערב, ולאחר קריסת הגוש הסובייטי הצטרפו מדינות ממזרח אירופה במקביל למדינות מפותחות מהעולם כגון ברזיל, אינדונזיה ודרום קוריאה.

מטה הארגון שוכן בפריז וכיום חברות בו שלושים ושש מדינות מרחבי העולם. רוב המדינות החברות בארגון הינן מדינות מפותחות בעלות הכנסה לנפש גבוהה ובעלות מדד פיתוח אנושי (Human Development Index, HDI) גבוה, המבטא השכלה, תוחלת חיים ורמת הכנסה. המדינות החברות בארגון תורמות יחדיו ליותר מ-60 אחוזים מהתוצר העולמי, ועל כן יש השפעה עולמית גבוהה למדיניות עליה הארגון מחליט.

אחת התרומות המשמעותיות של ה-OECD הוא בביצוע סקרי עומק אחת לשנתיים בכל מדינה חברה והשוואת התוצאות לשאר המדינות החברות. השוואה זו חושפת את החולשות והחוזקות הקיימות בכל מדינה, ומצביעה על האזורים בהם נדרש לבצע תיקון או רפורמה. תרומה נוספת מתבטאת בסטנדרטים אותם הארגון קובע וברגולציה המחייבת את החברות בארגון. על מנת להתקבל לארגון, המדינה המועמדת חייבת לעמוד בקריטריונים בתחומים רבים – שקיפות של נתונים פיננסיים, התנהלות התואמת לעקרונות השוק החופשי, מנהל תקין, שלטון חוק, תשתית המאפשרת הגנה על זכויות אדם ועוד. ה-OECD מפרסם החלטות מחייבות, אותן המדינות חייבות ליישם, ובמקביל מפרסם המלצות אותן אין הכרח לקבל. ההחלטות המחייבות הן בדרך כלל בנושאי ליבה הקשורים לכללי השוק החופשי ולהתנהלות תקינה. ההמלצות לרוב עוסקות בתחומים פרטניים, ובהצטרפות למיזמים בינלאומיים באמצעות ארגונים גלובליים.

דילמות עדכניות של ה-OECD

בשנת 2015 חודש מינויו של אנחל גורייה כמזכיר הכללי של ה-OECD. גורייה ניצל את ההזדמנות ופרסם מסמך בשם "21 for 21" ובו פירט את חזונו של הארגון בראייתו עד לשנת 2021 (Gurría, 2015). מן המסמך עולה שהארגון נמצא על פרשת דרכים. הייעוד ההיסטורי של הארגון היה להתמקד במדינות החברות בארגון ולמצוא דרכים כיצד להיטיב עם המדינות החברות בארגון. מן המסמך עולה כי ה-OECD צריך להתייעל ולהתמקד בזיהוי המדינות הכלכלית המיטבית במדינות החברות, אך קיימת בו קריאה ברורה לשיתוף פעולה רב יותר עם מדינות מתפתחות ושווקים מתעוררים לשם חיזוק אופיו הגלובלי של הארגון. התמיכה בהתרחבות גלובלית ושיתוף פעולה עם כלכלות חדשות כגון סין והודו מאיים במקצת להוציא את הארגון מפוקוס ומהמיקוד בתרחישים העתידיים הצפויים למדינות המערביות, כגון ירידה בצמיחה הכלכלית, מחסור במשאבים והזדקנות האוכלוסייה.

כבר ב-2007 החל ה-OECD לשתף פעולה עם מדינות שאינן חברות בארגון, כגון ברזיל, סין, הודו, אינדונזיה ודרום אפריקה, כאשר כולן נמצאות מבחינת הארגון בפוטנציאל הצטרפות. דרום-מזרח אסיה הינה גם בעדיפות גבוהה בהיותה האזור בעל הצמיחה המהירה ביותר בעולם, כאשר מסתמן שאינדונזיה והפיליפינים הן שתי המדינות המובילות בהיבט זה. למרות המגוון הרב, העבודה מול סין, על פי המסמך, צריכה לעמוד בראש סדר עדיפויות הארגון. הרצון ליצור מערכת יחסים עמוקה יותר באה לידי ביטוי באירועים כגון, חגיגות ה-20 שנים ליחסים בין ה-OECD לסין שנערכו ב-2015 והתמיכה בנשיאות הסינית ל-G20 ב-2016. במסמך קובע המזכ"ל כי "בניית מערכת יחסים משמעותית עם סין חיונית, ולכן יצטרך ה-OECD להקדיש יותר ממשאביו, מאנשיו, וממאמציו לשם השגת מטרה זו".

יחד עם השאיפה לגלובליות, חזון ה-OECD הוא לפעול גם בציר המקומי, תוך-פנימי של הארגון. אחד האתגרים המרכזיים והגדולים ביותר על פי המסמך הוא יישום אפקטיבי של מדיניות ורפורמות במדינות החברות בארגון. ה-OECD אמנם יצר לעצמו מוניטין כארגון מומחה לייעוץ מדיניות בקהילה הבינלאומית, אך עדיין קיימים פערים רבים ביישום והבנת השפעות המדיניות הספציפיות. מבחינה זו, הארגון שואף לפתח כלים אשר יסייעו למדינות להשתפר בהבנת הפערים ואתגרי היישום. לשם כך, המסמך מציע שיפור בייעוץ ומעבר לגישה ממוקדת יותר ולאומית יותר. בעזרת פיתוח כלים יותר ממוקדים מתכוון ה-OECD לספק לממשלות במדינות החברות בו תמונה בהירה יותר לגבי ההשפעה של הבחירות המדיניות שלהן.

שאיפתו של הארגון לפתור את בעיות המדיניות במדינות החברות בו, בעזרת בניית גישה לאומית וממוקדת יותר לצד רצונו להרחיב את אופיו הגלובאלי ולקיים שיתוף פעולה נרחב עם מדינות שאינן חברות בו, מדגיש את צומת הדרכים בה נמצא ה-OECD מבחינת חזון ועתיד הארגון.

האם שתי השאיפות האלה מתנגשות? ואולי הן דווקא משלימות זו את זו? כנראה שאין תשובה חד-משמעית והדבר תלוי בעוד פרמטרים כגון אידאולוגיה וערכי הארגון והמדינות החברות בו, התפתחויות עתידיות ועוד. אולי על הדיונים להתמקד בדרכים להשגת השאיפות הללו ולא

במטרות עצמן, על מנת למצוא את האיזון הנכון ולהבטיח שארגון ה-OECD יישאר יעיל ורלוונטי למדינות החברות בו גם בעתיד. כך יוכל ה-OECD להמשיך ולקדם את ניתוח המדיניות וזיהוי פרקטיקות מיטביות במטרה ליצור כלכלות פרודוקטיביות יותר, תחרותיות יותר, וברות-קיימא, אשר מתמקדות ברווחת האזרח.

ישראל וה-OECD

ישראל שאפה להצטרף לארגון ה-OECD היוקרתי שמהווה כרטיס כניסה לעולם של "הגדולים" - המדינות המפותחות. גם קודם להצטרפותה, אימצה ישראל מודלים של ה-OECD בהסכמים שחתמה מול מדינות שונות, כגון בנושא מניעת כפל מס. כמו כן, בנק ישראל שינה את דרך חישוב התוצר כדי להתאימו לסטנדרט הנוהג בארגון ועוד. בשנת 2007 נפתחו שיחות בין ה-OECD למדינת ישראל על הצטרפות כחברה מלאה, יחד עם מספר מדינות מועמדות נוספות. על מנת להצטרף לארגון, היה על ישראל לבצע רפורמות במספר תחומים כגון הצטרפות לאמנה למניעת שוחד, הסדרת נושא הקניין הרוחני ושדרוג הסטטיסטיקה אותה היא אוספת כך שתתאים לצרכי הארגון. בספטמבר 2010 הצטרפה ישראל רשמית ל-OECD למרות לחצים שהופעלו מצד העולם הערבי. אחת הטענות היא כי נשיא ארצות הברית, ג'ורג' בוש, איים שלא לתמוך בצירוף מדינות נוספות במידה והארגון לא יצרף את ישראל, ונענה בכך לבקשתו של ראש ממשלת ישראל אהוד אולמרט (צ'יקי ארד, 2011)¹.

לאחר הצטרפות ישראל ל-OECD נחשפו נתוני מדינת ישראל ביחס לשאר המדינות החברות. אחד הנתונים הבולטים ביחס לארגון היה שיעור העוני הגבוה בישראל ושיעור אי השוויון בין אוכלוסיות במדינה. בפרמטרים אלו הובילה ישראל ב-OECD והבלטת הנתונים תרם לנקיטת

¹ טענתו של החשב הכללי באוצר לשעבר ירון זליכה כפי שהתפרסמה בידיעה בעיתון הארץ.
<https://www.haaretz.co.il/1.1374831>

פעולות ממשלתיות לצמצום העוני ואי השוויון. בין היתר הושם דגש לשילוב אוכלוסיות חרדיות וערביות בשוק העבודה וניתנו תמריצים לעידוד תעסוקה כגון מס הכנסה שלילי, הפחתת קצבאות ועוד. צעדים אלו אכן הובילו לשינוי המגמה אך כמובן שנותרה עוד דרך ארוכה לצמצום הפערים בחברה.

ההמלצות העיקריות של ה-OECD למדינת ישראל בשנת 2017, כללו את **שיפור מערכת החינוך** בפרט במגזרים החלשים כדי להוציאם ממעגל העוני, **הקטנת הנטל על המגזר העסקי** על ידי שחרור רגולציה והורדת חסמים לפעילות עסקית, **חיזוק התחרותיות** בשוק המוצרים תוך שבירת מונופולים, והגברת **ההשתתפות בשוק התעסוקה** (ישראל-OECD - משרד הכלכלה, 2017)².

סיכום

עבודה זו דנה בארגונים כלכליים גלובליים דרך התמקדות בשני ארגונים מובילים – ה-OECD וקרן המטבע הבינלאומית. ארגונים אלו ממלאים תפקיד חשוב בעיצוב הכלכלה העולמית, קביעת כללי המשחק בשוק הגלובלי תוך הגנה על עקרונות השוק החופשי. נמצא, כי הארגונים הללו מתהווים ומשתנים עם הזמן לאור התפתחות הכלכלה העולמית, שינויים גיאופוליטיים ותמורות טכנולוגיות גלובליות. אין ספק כי גם בעתיד הנראה לעין, ייאלצו ארגונים אלו להיות קשובים לתמורות ולשינויים המתרחשים בעולם, ולעדכן את מטרותיהם ואת שיטות הפעולה הנבחרות. בשנים האחרונות החלה מגמה עולמית המתנגדת לתהליכי הגלובליזציה שעוצבו בעשרות השנים האחרונות. הארגונים הכלכליים הגלובליים יידרשו להתאים את עצמם למציאות החדשה תוך שמיעת רחשי לב אלו, אך מבלי לוותר על מנגנונים שיאפשרו למדינות להתנהל ולהתקיים בכבוד ובהגינות בעולם התחרותי. הצלחתם תהיה הצלחת כולנו.

² ישראל וה-OECD, בדרך לצמיחה, תמונת מצב על הכלכלה הישראלית.

- Beck, M. (2000). 'Reforming the multilateral export control regimes'. *The Nonproliferation Review*, 7(2), עמ' 91-103.
- Caporaso, J' A. (1992). 'International Relations Theory and Multilateralism: The Search for Foundations'. *International Organization*, Vol. 46, No. 3. עמ' 599-632.
- Chossudovsky, M. (1999). 'Globalisation of poverty: impacts of IMF and World Bank reforms'. *Humanist in Canada* 129. עמ' 5-34.
- De Gregorio, J', Eichengreen, B', Takatoshi, I & 'Wyplosz, C. (2018). 'IMF Reform: The Unfinished Agenda'. *Geneva Report on the World Economy* 20.
- De Gregorio, J., Eichengreen, B., Takatoshi, I., & Wyplosz, C. (1999). An Independent and Accountable IMF. *Geneva Report on the World Economy* 1.
- Glasgow, U' o. (2019 3 19). 'IMF policy reforms weaken state capacity in developing nations, study finds מתוך Phys.Org: <https://phys.org/news/2019-03-imf-policy-reforms-weaken-state.html>
- Gurría, A. (2015, 5 5). "21 for 21" : A Proposal for Consolidation and Further Transformation of the OECD. Retrieved from OECD: <https://www.oecd.org/about/secretary-general/21-for-21-A-Proposal-for-Consolidation-and-Further-Transformation-of-the-OECD.pdf>
- International Monetary Fund* מתוך (2019). International Monetary Fund: www.imf.org
- Keohane, R' O. (2006). 'The contingent legitimacy of multilateralism - ב. E' T' Newman, *Multilateralism Under Challenge? : Power, International Order, and Structural Change*. (עמ' 56-76) United Nations University Press.
- Kerr, P' K. (2016). 'Iran's Nuclear Program: Tehran's Compliance with International Obligations'. Washington: Congressional Research Service.
- Klabbers, J. (1996). 'The concept of treaty in international law'. (כרך 22) Martinus Nijhoff Publishers.
- Ruggie, J' G. (1992). 'Multilateralism: The Anatomy of an Institution'. *International Organization* Vol.46 No.3. עמ' 561-598.
- Stiglitz, J' E. (2003). 'Democratizing the International Monetary Fund and the World Bank: governance and accountability'. *Governance*. עמ' 111-139, (1)16.

אגף הכלכלן הראשי. (2019). אוצר מתוך משרד האוצר:

<https://mof.gov.il/ChiefEcon/InternationalConnections/Pages/IMF.aspx>

ישראל-OECD - משרד הכלכלה. (2017 3 17). בדרך לצמיחה – תמונת מצב על הכלכלה הישראלית. אוצר מתוך ישראל וה-OECD: <https://israel-trade.net/oecd/%D7%91%D7%93%D7%A8%D7%9A--%D7%9C%D7%A6%D7%9E%D7%99%D7%97%D7%94->

%D7%AA%D7%9E%D7%95%D7%A0%D7%AA-%D7%9E%D7%A6%D7%91-%D7%A2%D7%9C-
/D7%94%D7%9B%D7%9C%D7%9B%D7%9C%D7%94-%D7%94%D7%99%D7%A9%D7%A8

פישר, י'. (2019 4 9). קרן המטבע מורידה את תחזית הצמיחה של ישראל - ומזהירה מהגירעון. אוחזר מתוך
The Marker: <https://www.themarker.com/wallstreet/1.7106640>

צ'יקי ארד, ר'. (2011 8 24). ירון זליכה: מהפכות שזכו לתגובה מטומטמת נגמרו באלימות. אוחזר מתוך הארץ:
<https://www.haaretz.co.il/1.1374831>